

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН: ПОРІВНЯЛЬНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА

Сеніна А.О.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Оскільки генезис підприємництва носить складний та безперервний характер, ретроспективний аналіз тенденцій його функціонування в межах господарського життя суспільства та їх відображення в економічній думці є передумовою визначення специфіки сучасних відносин між підприємницьким сектором та суспільством за посередництва держави. З метою встановлення логічних взаємозв'язків у розвитку практики й теорії підприємництва, ідентифікації їх характерних ознак виділено три хронологічно послідовні періоди: період донаукового розвитку; період науково-економічного монізму; період виведення проблем підприємництва на міждисциплінарний рівень. Визначено, що пошук регуляторних механізмів конструктивної взаємодії держави й підприємництва виступає одним із сучасних проблемних напрямів досліджень теоретичного й прикладного характеру.

Ключові слова: підприємець, підприємництво, ретроспективний аналіз, ризик, інновації, державне регулювання, дерегулювання.

Постановка проблеми. Досвід успішних країн свідчить – досягнення суспільного добробуту і гармонійний розвиток соціуму можливі лише в умовах цивілізованої ринкової економіки, де підприємництво виступає потужним двигуном модернізаційних зрушень та прогресу в усіх сферах життя людини. Усвідомлення того, яким чином трансформувалась і посилювалась роль підприємницької діяльності в економіці з розвитком людства, має важливе значення для вирішення особливо актуального в сучасних умовах питання – визначення специфіки відносин між підприємницьким сектором та суспільством за посередництва держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не дивлячись на суттєві напрацювання в сфері історії підприємництва та пов'язаних економічних теорій, систематичний аналіз його розвитку залишається предметом особливого дослідницького інтересу в сучасному науковому дискурсі. Ретроспективний підхід до вивчення окремих аспектів підприємницької діяльності застосований в нещодавніх публікаціях таких вітчизняних та зарубіжних авторів, як: Е. Валієва [1], Т. Колесник, О. Демидова [2], О. Коротич, Ю. Орел, О. Рябічко [3], В. Орлова [6], В. Сизоненко [7], А. Чепуренко, А. Яковлев [13], О. Гейлор, С. Мікалопулос [17], М. Мейер, Д. Ліберс, Б. Фіжс, В. Глензель [18], Л. Піттавей, В. Фрімен [20] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча в світовій економічній думці теорія та практика підприємництва набула детального висвітлення, економічні реалії ХХІ ст. з їх надскладними внутрішньогосподарськими та міждержавними відносинами трансформують умови та зміст підприємницької діяльності, надаючи даному феномену високий ступінь динамізму. Це, в свою чергу, потребує постійного поглиблення, удосконалення, а подекуди й переосмислення відповідного теорико-методологічного базису.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є ретроспективний аналіз генезису й еволюції підприємництва як особливого феномену соціально-економічного життя та відображення пов'язаної з ним теоретико-методологічної проблематики в економічній думці минулого і сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не зважаючи на той факт, що підприємництво як сформоване явище виникло у ХVІІ, його різноманітні прояви зі змінною інтенсивністю існували практично на всіх етапах розвитку господарського життя. Детальний ретроспективний аналіз основних тенденцій розвитку підприємницької діяль-

ності та супутніх економічних ідей, дозволив сформувати періодизацію, яка логічно пов'язує генезис практики й теорії підприємництва (табл. 1).

Період донаукового розвитку сягає своїми коренями прадавніх часів, коли перші підприємливі особи налагоджували торгівлю між племенами, общинами продуктами харчування та унікальними ресурсами, життєво важливими для тогочасних людських осередків.

У державних утвореннях Стародавнього Сходу різноманітні види промислів та ремесел, лихварські операції не були домінуючими в притаманному їм азіатському способі виробництва, однак в тогочасних пам'ятках економічної думки можна знайти безліч фактів щодо організації та розвитку ділових підприємств, законодавчих основ регулювання відносин між державою та особами, котрі займались певними видами господарської діяльності (передусім торгівлею та лихварством).

В Стародавній Греції відбувається повсюдне утвердження приватновласницького начала, яке проявляється в прагненні людини шляхом господарювання досягнути найвищої незалежності та процвітання: у полісах активно розвивається ремесло, з'являються великі землевласницькі господарства, торгівля стає особливим видом економічної діяльності.

Крім того, у пізньокласичний період набуває небувалого розмаху ділова активність так званих хрематистів – великих підприємців, майстрів швидкого збагачення [11, с. 43-57]. Їхні успішні операції стають предметом обговорень у творах видатних античних мислителів Ксенофонта, Платона, Аристотеля, котрі надають подібному мистецтву переважно негативного змісту та наголошують на його руйнівному характері для природного суспільного укладу.

В Стародавньому Римі, чий добробут зростає головним чином за рахунок оброку, сплачуваного завойованими територіями (тобто привласнення результатів чужої праці та майна), підприємницька діяльність вважалась заняттям нижчих станів, а рівень ділової активності помітно відставав від досягнутого у Греції. Хоча римляни займалися торговим підприємництвом, аграризація господарства не тільки гальмувала його подальший розвиток, а й суттєво звужувала сферу наукових інтересів римських мислителів. Їхні трактати присвячувались проблемам успішної організації рабовласницького маєтку сільськогосподарської орієнтації, ігноруючи підприємницьку тематику.

Таблиця 1

Порівняльна ретроспектива підприємництва в історії економіки та економічної думки*

Назва періоду	Особливості розвитку практичних засад підприємницької діяльності	Специфіка економічної думки щодо підприємництва
Період донаукового розвитку (від початку виникнення до середини XVIII ст.)	Низький рівень реалізації підприємницького потенціалу внаслідок недостатнього розвитку продуктивних сил. В основі успіху підприємницьких ініціатив (передусім торгових) лежить наявність капіталу та вміння ризикувати ним, долаючи зовнішні обмеження. Відбувається закладення основ державного регулювання діяльності торговців, лихварів та ін.	Відсутність системного наукового інтересу до явища підприємницької діяльності внаслідок її соціальної неprestижності та другорядності в господарському житті. Підприємливі особи вважались авантюристами, які прагнуть до наживи оманливим шляхом, користуючись матеріальними здобутками продуктивного класу.
Період науково-економічного монізму (друга половина XVIII – середина XX ст.)	Підприємництво виокремлюється в самостійний вид господарської діяльності, котрий приносить окремий вид доходу. В основі успіху підприємницької діяльності лежить наявність в особи особливого виду ресурсів – підприємницьких здібностей, які дозволяють їй на свій ризик комбінувати фактори виробництва для створення товарів та послуг, котрі завдяки своїм кількісним та якісним характеристикам будуть користуватися високим попитом. Державне регулювання підприємницької діяльності носить несистемний, аномально-кризовий характер	Поява перших наукових концепцій підприємництва, котрі вивели його зміст на якісно новий рівень – сприйняття як виду діяльності виключно важливої для задоволення суспільних потреб. Виділення організаційно-управлінської функції підприємця та нейтралізація обов'язкового фактора капіталу для здійснення підприємництва. Обґрунтування новаторської ролі підприємництва у динамічних зрушеннях в економіці.
Період виведення проблем підприємництва на міждисциплінарний рівень (кінець XX ст. і сучасність)	Підприємництво стає найважливішим компонентом соціально-економічних відносин. В основі успіху підприємницької діяльності лежить здатність конструктивно взаємодіяти з екстернальним середовищем. Державне регулювання підприємницької діяльності набуває системного характеру та стає невід'ємною компонентою цивілізованої ринкової економіки, однак відбувається поступове зміщення акцентів до методів непрямого впливу, котрі спонукають підприємства до внутрішньокорпоративного самообмеження	Підприємництво перетворюється на предмет досліджень багатьох суспільних наук. Відбувається усвідомлення можливого деструктивного впливу підприємницької діяльності на екстернальне середовище та визнання необхідності опосередкування відносин між підприємницьким сектором й державою для зменшення та усунення такого впливу. Сучасна проблематика теорії підприємництва охоплює, зокрема, проблеми побудови регуляторних механізмів взаємодії держави й підприємництва, впливу підприємства на зростання суспільного добробуту та ін.

*складено автором

В епоху раннього Середньовіччя базові потреби переважної більшості населення задовольнялись в межах натурального господарства без посередництва ринку. Тогочасне підприємництво відіграло незначну роль в господарському житті суспільства, зводячись в основному до торгівлі предметами розкоші, які постачались вищим станом феодальної ієрархії.

Прогресивні зрушення в науці, техніці й технології виробництва гальмувались суворою теологічною регламентацією світського життя, а пізніше ще й цеховою організацією ремісничої діяльності. Прагнення до збагачення шляхом нетрудової діяльності, отримання доходів у формі лихварського відсотку чи торгового прибутку вважались гріховними та засуджувались у працях більшості представників економічної думки тогочасної Європи.

Великі географічні відкриття наклали відбиток на всі сфери суспільного життя: активізується розвиток товарного виробництва, поглиблюються товарно-грошові відносини, відбувається істотний технологічний прорив у сфері промислового виробництва, зміцнюються позиції міської та сільської буржуазії – прототипу сучасного підприємницького класу. В результаті хвилі буржуазних революцій даний соціальний прошарок отримав ряд прав і свобод, сприятливих для переходу підприємництва на новий рівень розвитку. Однак загалом, на першому етапі в суспільстві домінувало негативне ставлення до основних форм прояву підприємницької активності й до підприємця як до її головного суб'єкта, його роль в зростанні суспільного добробуту ігнорувалась або повністю заперечувалась.

Період науково-економічного монізму (від грец. *monos* – один, єдиний) – розпочався у другій половині XVIII ст., коли підприємництво перетворилось на самостійний вид господарської діяльності, однак досліджувалось теоретиками і сприймалось практиками як явище, що походить виключно з економічної першооснови, без урахування взаємозв'язків з іншими сферами суспільного життя та науковими дисциплінами.

Перехід до великого машинного фабрично-заводського виробництва, відомий під назвою «промисловий переворот», надав потужного імпульсу для розвитку підприємництва в ряді країн Європи, а пізніше в США й Японії. Стрімке зростання продуктивних сил на базі великого машинного виробництва сприяє розвитку підприємницької ініціативи в багатьох галузях промисловості, стимулює підприємців освоювати нові ринкові ніші, проникаючи в усі сфери економічного життя суспільства.

У XVIII ст. з'являються перші спроби систематизованого наукового осмислення феномену підприємництва. В 1755 р. побачила світ праця Р. Кантільйона «Есе про природу торгівлі загалом», в якій було введено в науковий оборот термін «підприємець» (фр. *entrepreneur*) – особа, яка купує за відомою ціною, а продає за невідомою, приймаючи на себе відповідний тягар ризику. Іншими словами, підприємцем може бути будь-яка особа, здатна нести витрати в умовах невизначеності задля отримання доходу у майбутньому [16, с. 46].

А. Сміт ототожнював підприємця з власником певної суми капіталу, який використовується ним

на свій страх та ризик для реалізації певної комерційної ідеї в розрахунок отримати вигоду [8, С. 50]. Науковець не надавав особливого значення підприємцю як особі, здатній ініціювати та підтримувати економічні процеси, недооцінюючи значення підприємницьких здібностей, як особливого фактора виробництва.

Подібну обмеженість поглядів Сміта було подолано Ж.Б. Сеєм. Якщо Сміт зводив підприємницький прибуток до плати за використання капіталу у процесі виробництва, то Ж.Б. Сей додає до нього ще одну компоненту – прибуток від безпосередньо промисловості, який являє собою винагороду підприємцю, котрий завдяки своїм здібностям, талантам, діяльності, духу порядку й керівництва вдало здійснив комбінування факторів виробництва, прийнявши на свою відповідальність всі шанси успіху чи невдачі [10, с. 54-55].

В цілому, представники класичної школи звеличували переваги вільного ринку, спеціалізації та конкуренції. Втручання держави в підприємницьку діяльність вважалось допустимим тільки в крайніх випадках, оскільки порушувало ринкову рівновагу й гальмувало динамічні зрушення, пов'язані з пошуком та освоєнням нових сфер реалізації підприємницького потенціалу. Постать підприємця визнається ключовою для процесу утворення й розподілу суспільних благ, що сприймається як один з постулатів сучасної теорії підприємництва.

Завдяки появі нових методів фінансування наприкінці XIX ст. виникає все більше компаній, в яких власники капіталу вже не покладали на себе функції підприємця, а останнім, в свою чергу, вже не обов'язково було мати в своєму розпорядженні власний капітал для здійснення підприємницької діяльності. В економічній думці з'являються праці, спрямовані на розрізнення категорій підприємця і капіталіста.

У 70-х роках XIX ст. в економічній науці формується новий підхід до теорії підприємництва, пов'язаний з виникненням потужної течії – маржиналізму. У працях маржиналістів суб'єктивно-психологічного напрямку (К. Менгера, Ф. Візера, О. Бем-Баверка) підприємництво почало розглядатися з точки зору індивідуальної свідомості та породжуваних нею суб'єктивних відносин. Оскільки інформація про поведінку індивідів є обмеженою, то й результати підприємницької діяльності як комбінації ідей певної особи, що призвела до активізації процесу трансформації ресурсів у товари та послуги, є непередбачуваним. Фактор ризику при цьому стає другорядним, а не основним моментом підприємництва, яке трактується, наприклад К. Менгером, як «економічне благо, що являє собою цінність для господарюючих людей», оскільки дозволяє використовувати блага вищого порядку (засоби виробництва) для виробництва благ нижчого порядку (предметів споживання) [5, с. 182].

Родоначалник неокласичного напрямку політекономії А. Маршалл трактує підприємництво як «широке поняття, що включає будь-яке забезпечення потреб інших, та здійснюється в розрахунок на безпосередню або непрямую оплату його тими, хто отримує від нього користь». Він відділив функції капіталіста від функцій підприємця та поклав на останнього завдання щодо планування виробництва, поєднання необхідних для цього ресурсів та здійснення контролю за всіма складовими виробничого циклу. Тим самим Маршалл додав до трьох загально визначених факторів виробництва (землі, праці й капіталу) четвертий – організацію виробництва [4, с. 375-376]. Варто наголосити, що Маршалл, хоча

й виступав за свободу підприємницької діяльності, однак визнавав, що «в руках осіб енергійних, але неосвічених» вона здатна чинити руйнівний вплив на соціум (від хвороб серед дітей та жінок внаслідок непосильного режиму праці до деградації населення) [4, с. 66].

Особливе місце в розвитку теорії підприємництва посідає концепція Й. Шумпетера. У праці «Теорія економічного розвитку» ним обґрунтована теорія економічної динаміки, центральним ядром якої є підприємець-новатор – особа, котра завдяки своїй специфічній мотивації, своєрідному інтелекту, сильній волі й розвиненій інтуїції створює «нові комбінації», рухаючи економіку шляхом науково-технічного прогресу [15, с. 169].

Кризові явища, які охопили світову економіку у 20-х – 30-х роках XX ст., призвели до визнання в наукових та політичних колах необхідності впровадження державного регулювання підприємницької діяльності, яке відрізнялось несистемним характером та аномально кризовою природою походження. Навіть в працях прихильників економічного лібералізму відбувається визнання необхідності поміркованих регуляторних обмежень, здатних убезпечити суспільство від негативних проявів ринкової свободи.

Так, у праці Й. Шумпетера «Капіталізм, соціалізм, демократія» обґрунтовується незворотність поступового укорінення елементів державного регулювання економіки в країнах Європи та США у міжвоєнний та поствоєнний періоди з метою стабілізації соціальної ситуації. Глибокі соціальні, економічні, політичні зрушення, на думку автора, призвели до «переналадки економіки, в якій вільне підприємництво поступово згасає і мало ймовірно, що окови, одягнуті на нього будуть послаблені до такого ступеня, щоб повернути йому первинну природу» [14, С. 16].

Альтернативними мейнстріму напрямками теоретичних досліджень є концепції підприємництва, розроблені представниками нової історичної школи та австрійської школи. Висловлені ними ідеї охоплюють аналітичний простір, котрий виходить за чисто економічні межі та охоплює сферу соціальних відносин, а тому можуть вважатися перехідними до третього етапу розвитку теорій підприємництва.

Представники історичної школи М. Вебер та В. Зомбарт досліджували феномен капіталістичного підприємництва скрізь призму історичних, релігійних та соціальних факторів, як форми втілення раціональної організації вільної праці та використання можливостей підприємницького духу.

Дослідники австрійської школи (Л. Мізес, Ф. Хайек, І. Кірцнер) вважали підприємця носієм інноваційно-творчого потенціалу, котрий найбільш повно розкривається в умовах особистої свободи людини, змінюючи оточуюче середовище та породжуючи при цьому тривалі зміни в економічній сфері. Крім того, вони розглядали питання важливості впровадження поміркованої державної регуляції підприємництва для забезпечення безпеки виробництва та споживання. Зокрема, Ф. Хайек писав: «Жодна раціональна система організації не прирікає державу на бездіяльність. І система, заснована на конкуренції, потребує розумно сконструйованого та безперервно вдосконалюваного правового механізму... Заборона застосовувати шкідливі речовини, ... встановлення санітарних правил – все це не може негативно вплинути на конкуренцію» [12, с. 60-62].

Виведення проблем підприємництва на міждисциплінарний рівень відбулось наприкінці XX ст., коли відбулось усвідомлення необхідності його

вивчення як складної системи, що функціонує в динамічному екстернальному середовищі та взаємодіє з іншими системами. Розпочався бурхливий розвиток теорії підприємництва як напрямку між-дисциплінарних досліджень на перетині політичної економії, соціології, психології, політології та інших суспільних наук. Це дозволило створити суттєвий науковий доробок в області типології підприємницьких особистостей та структур, аналізу підприємницьких можливостей, мотивації до їх реалізації, факторів, що сприяють або перешкоджають реалізації підприємницького потенціалу, ролі мереж в підприємницькому успіху, організаційних структур підприємництва, крос-культурних співставлень [9].

Одночасно численні емпіричні приклади, коли підприємницькі рішення прямо чи опосередковано завдавали шкоди життю та здоров'ю населення, призводили до екологічних катастроф, дестабілізували соціальну ситуацію, поступово звели нанівець «ейфорію», притаманну ліберально орієнтованому сприйняттю підприємництва як виключно позитивного для розвитку економіки та загального процвітання явища. В суспільній свідомості вкорінюється переконання, що реалізація соціально корисної функції підприємництва можлива тільки за посередництва держави, оскільки отримання надприбутків часто здійснюється всупереч суспільним інтересам, супроводжуючись деструктивним впливом на екстернальне середовище. Державне регулювання підприємницької діяльності стає невід'ємною складовою цивілізованої ринкової економіки.

З розвитком тенденцій гуманізації, екологізації, соціалізації економіки відбувається зміщення акцентів із зовнішнього регуляторного впливу до внутрішньокорпоративного самообмеження. Це відобразилось, з одного боку, у популяризації концепції соціально відповідального підприємництва (яка комплексно враховує проблеми його взаємодії з екстернальним середовищем в сфері екології, якості продукції, взаємодії з діловими партнерами, конкурентами, органами державної влади, громадськими організаціями, ЗМІ, сприяння розвитку місцевих громад тощо), а з іншого, – у посиленні тенденцій дерегулювання економіки. Щороку з'являється все більше досліджень, які підтверджують, що розвиток підприємництва найбільш ефек-

тивно відбувається в умовах економічної свободи, однак за умови створення відповідного (специфічного для кожної окремої країни) інституційного середовища, в якому формальні й неформальні складові органічно взаємодіють, підсилюючи дію одне одного [19, с. 42-43].

В Україні, зокрема, наукові дискусії точаться навколо проблем зменшення надмірного регуляторного тягаря для підприємницького сектора в умовах, коли деформоване підприємницьке середовище ускладнює можливості побудови й нормального функціонування типових для ринкової економіки формальних інститутів, а «зрілість» неформальних інститутів (звичаїв, традицій, кодексу ділової етики та ін.) є недостатньою для попередження зловживань в цій сфері тільки за рахунок самосвідомості та самообмеження суб'єктів підприємництва.

Висновки з даного дослідження. Ретроспектива підприємництва в історії економіки та економічної думки доводить: сутність, суспільне ставлення та значимість підприємницької діяльності для економіки на різних історичних етапах змінювались й еволюціонували під впливом розвитку базових елементів інституційного середовища (законів, традицій, звичаїв тощо). На сучасному етапі розвитку забезпечення конструктивної взаємодії бізнесу і суспільства повинно відбуватись засадах раціонального взаємоузгодження регуляторного впливу формального й неформального походження з метою вироблення механізмів, здатних підтримувати безперервне функціонування процесів суспільного виробництва на принципах їх безпечності для життя та здоров'я громадян, довкілля, забезпечення соціальної рівноваги, не створюючи при цьому надмірних витрат для суб'єктів підприємницької діяльності та обмежень для реалізації ними своїх основних функцій. Зважаючи на специфіку вітчизняного інституційного забезпечення, в якості перспективного напрямку подальших досліджень в Україні можна визначити розроблення теоретико-методологічного обґрунтування механізмів збалансування регуляторного впливу та підприємницької діяльності задля підвищення конкурентних позицій українського бізнесу, посилення його адаптивності й резистентності до проявів нестабільності екстернального середовища.

Список літератури:

1. Валиева Э.И. Эволюция теории предпринимательства в рыночной экономике [Текст] / Э.И. Валиева, У.Ф. Ибрагимов // Молодой ученый. – 2013. – № 6. – С. 287-290.
2. Колесник Т.М. Історія розвитку підприємництва / Т.М. Колесник, О.С. Демидова, Д.А. Колесник // БізнесІнформ. – 2013. – № 1. – С. 332-334.
3. Коротич О.Б. Підприємництво як соціально-економічне явище [Електронний ресурс] / О.Б. Коротич, Ю.Л. Орел, О.В. Рябічко // Теорія та практика державного управління. – 2010. – № 4(31). – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2010-4/doc/3/02.pdf>.
4. Маршалл А. Принципы политической экономии / А. Маршалл. – М.: Издательство Прогресс, 1983 г. – 16 с.
5. Менгер К. Избранные работы / К. Менгер. – М.: Издательский дом «Территория будущего», 2005. – 496 с.
6. Орлова В. Еволюція концепції підприємництва і розвиток малого бізнесу / В. Орлова // Схід. – 2011. – № 6 (113). – С. 49-52.
7. Сизоненко В. Еволюція підприємництва в контексті інституціональної теорії / В. Сизоненко // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. – 2013. – № 148. – С. 24-27.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с.
9. Современные классики теории предпринимательства. Лауреаты Международной премии за вклад в исследования предпринимательства и малого бизнеса (1996–2010) [Текст] / пер. с англ. под науч. ред. А. Ю. Чепуренко. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2013. – 526 с.
10. Сэй Ж.Б. Трактат по политической экономии / Ж.Б. Сэй. – М.: Директ-Медиа, 2007. – 67 с.
11. Фролов Э.Д. Парадоксы истории – парадоксы античности / Э.Д. Фролов. – СПб.: Издат. дом СПбГУ, 2004. – 420 с.
12. Хайек Ф.А. Дорога к рабству / Ф.А. Хайек. – М.: Новое издательство, 2005. – 264 с.
13. Чепуренко А.Ю. Теория предпринимательства: важность контекста / А.Ю. Чепуренко, А.А. Яковлев // Российский журнал менеджмента. – 2013. – № 2. – Т.11. – С. 51-60.
14. Шумпетер Й.А. Капитализм, Социализм и Демократия: / Й.А. Шумпетер. – М.: Экономика, 1995. – 540 с.
15. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер. – М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. – 436 с.

16. Cantillon R. Essai sur la Nature du Commerce en G n ral / R Cantillon. – L.: Frank Cass and Company LTD, 1959. – 394 p.
17. Galor O. The Evolution of Entrepreneurial Spirit and the Process of Development [Електронний ресурс] / O. Galor, S. Michalopoulos // The Carlo Alberto Notebook. – 2009. – Working Paper № 111. – Режим доступу: <http://www.carloalberto.org/assets/working-papers/no.111.pdf>.
18. Meyer M. The Emergence of Entrepreneurship as a Research Field / M. Meyer, D. Libaers, B. Thijs, W. Gl nzel // In: E. Noyons, P. Ngulube, J. Leta (Eds), Proceedings of ISSI 2011 – The 13th International Conference on Scientometrics and Informetrics. – Durban: Ku Leuven, 2011. – P. 552–557.
19. Parker D. The Economic Impact of Regulatory Policy: A Literature Review of Quantitative Evidence / D. Parker, C. Kirkpatrick // Expert Paper of OECD. – 2012. – № .3. – 48 p.
20. Pittaway L. The Evolution of Entrepreneurship Theory [Електронний ресурс] / L. Pittaway, W.A. Freeman // Working Paper 01.2011. – Georgia: Center for Entrepreneurial Learning and Leadership, 2011. – Режим доступу: http://eagleentrepreneur.files.wordpress.com/2012/01/01_2011-pittaway.pdf.

Сенина А.А.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК СЛОЖНЫЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН: СРАВНИТЕЛЬНАЯ РЕТРОСПЕКТИВА И СОВРЕМЕННАЯ ПРОБЛЕМАТИКА

Аннотация

Поскольку генезис предпринимательства отличается сложным и непрерывным характером, ретроспективный анализ тенденций его функционирования в рамках хозяйственной жизни общества, а также их отображение в экономической мысли является предпосылкой определения сущностных признаков данного явления на современном этапе. С целью установления логических взаимосвязей в развитии практики и теории предпринимательства, идентификации их характерных признаков выделены три хронологически последовательные периоды: период донаучного развития; период научно-экономического монизма; период выведения проблем предпринимательства на междисциплинарный уровень. Определено, что поиск регуляторных механизмов конструктивного взаимодействия государства и предпринимательства является одним из современных направлений исследований теоретического и прикладного характера.

Ключевые слова: предприниматель, предпринимательство, ретроспективный анализ, риск, инновации, государственное регулирование, дерегулирование.

Sienina A.A.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ENTREPRENEURSHIP AS A COMPLEX SOCIO-ECONOMIC PHENOMENON: COMPARATIVE RETROSPECTIVE AND CONTEMPORARY ISSUES

Summary

Since the genesis of entrepreneurship has a sophisticated and continuous nature, retrospective analysis of trends in its functioning within the economic life of society, as well as their mapping to economic thought is a prerequisite for determining the essential features of this phenomenon at the present stage. In order to establish logical relationships between the development of the theory and practice of entrepreneurship, identify their specific characteristics distinguished three chronologically successive periods: the period of pre-scientific development, the period of scientific and economic monism, the period of breeding problems of entrepreneurship in multidisciplinary level. The search for regulatory mechanisms of constructive interaction between government and business is determined as one of the modern research areas of theoretical and applied nature.

Keywords: entrepreneur, entrepreneurship, retrospective analysis, risk, innovation, government regulation, deregulation.